

**КВАНТИТАТИВНІ ТА ПОЗИЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ
МОДЕЛЕЙ ЕЛІПСИСУ В ТЕКСТАХ-ІНТЕРВ'Ю
(на матеріалі англійської мови)**

О. В. Яремчук, аспірант

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, 58000, Україна
E-mail: bankruptcyhiv@gmail.com

Стаття присвячена аналізу різних видів еліптичних конструкцій в текстах – інтерв'ю сучасного англomовного газетного видання "The Guardian". У ході проведеного дослідження проводиться розподіл еліптованих компонентів за позицією в реченні та кількісним критерієм, визначається частота вживання еліптичних структур залежно від виду еліпсису. Результати дослідження виявляють домінуючу позицію ініціального одночастинного еліпсису порівняно з іншими його типами в англomовних текстах-інтерв'ю.

Ключові слова: еліпсис, конденсація, економія мовних засобів, еліптичність, компресія, імпліцитність, опущення, ергономіка.

Англійська мова є аналітичною мовою за своєю структурою, для якої характерним є фіксований порядок і наявність певних членів речення. Однак у мовленні нерідко спостерігається відхилення від мовних норм, що пов'язано з різними причинами: мовною економією, емоційністю, невимушеністю комунікативної ситуації тощо. Одним з видів порушення мовних норм є еліпсис – опущення одного чи декількох слів, необхідних для повноти речення, але елімінованих за умови того, що їх значення та функції реконструюють з контексту певної ситуації [1, с.202].

Вивченням еліпсису у різних контекстах займалися багато відомих лінгвістів (наприклад, Н. Д. Арутюнова, О. П. Воробйова, С. А. Жаботинська, І. М. Колегаєва, О. С. Кубрякова, О. І. Морозова, М. М. Полюжин, О. О. Селіванова, Р. С. Джекендофф, Р. Ленекер), фокусуючи увагу на семантичних та синтаксичних особливостях еліптичних структур у розмовному та писемному мовленні англійської та російської мов. У мові сучасної української публіцистики еліптичну структуру речення досліджували В. Г. Александрова, В. В. Богатько та І. В. Завалюк, явище парцеляції вивчали С. М. Марич, Л. І. Конюхова та інші. Однак здебільшого дослідження проведено на матеріалі художніх творів, рекламного та публіцистичного дискурсу різних мов. **Актуальність** нашої роботи пов'язана з дослідженням еліптичних конструкцій у англomовних газетних текстах-інтерв'ю початку ХХІ століття.

З необхідністю виявлення кількісних та позиційних характеристик еліпсису в сучасному англomовному жанрі інтерв'ю пов'язані **мета і завдання** нашої праці.

Об'єктом цієї статті є синтаксичні еліптичні конструкції, відібрані методом суцільної вибірки з діалогічних текстів-інтерв'ю (обсягом 100 дискурсивних контекстів) сучасного англomовного газетного видання «The Guardian» 2013-2014 рр., а **предметом** – кількісні та позиційні характеристики еліпсису в досліджуваних англomовних діалогах.

В еліптичному вислові знаходяться синтаксичні вирази, які є найбільш важливими елементами висловлення, та несуть на собі логічний наголос. В більшості випадків в еліптичних реченнях опущений компонент може бути відновлений тільки з контексту, тоді як виражені експліцитно інші частини речення несуть у собі основне інформативне навантаження [2, с.110].

На вирішальну роль контексту у комунікативній ситуації при визначенні еліпсиса посилаються багато лінгвістів і, зокрема, Ш. Баллі, який розглядає його як повторення або антиципацію елемента [3, с.221]. Він розумів еліпсис швидше як

пропущення анафоричних елементів, які мають на увазі, і які репрезентують контекст, або ж дейктичних елементів, які презентують ситуацію.

Роль контексту і ситуації в правильному тлумаченні еліпсиса підкреслює В. Г. Адмоні [4, с. 76]. На його думку, в деяких випадках контекст і ситуація можуть «розвантажити» речення, дозволяючи обійтися без безпосереднього включення в нього відповідної форми, оскільки обов'язкова проекція на неї, саме як на певну форму, вже міститься в тій або іншій із введених в речення форм, а своє реальне змістове наповнення ця форма отримує з ситуації або контексту.

В англійській мові еліпсис (граматичні засади якого сягають більш широкого синтаксичного явища – компресії засобів вираження [5, с. 10] широко розповсюджений, а саме в діалогічному мовленні. Так як тексти-інтерв'ю найбільш повно відображають усне мовлення в його письмовому варіанті, для дослідження були обрані саме такі тексти.

У монологічному мовленні вживання еліптичних структур базується на прагматичній пресупозиції та на комунікативній інтенції мовця, який актуалізує референт і залишає право адресату ідентифікувати цього референта та розпізнавати його інтенцію [6, с. 10].

У діалогічному мовленні такий тип конструкцій зустрічається частіше, оскільки діада (чи більша кількість) співрозмовників імплікують загальну тему діалогічної інтеракції з метою уникнення введення семантично надмірної інформації про неї. У діалогах вони виконують функцію реляційну [7, с. 164] – тема-рематичних маркерів зв'язку та операторів, що дозволяють учасникам комунікації постійно перебудовувати цей зв'язок.

Як частина загальної комунікативної системи, якою є мова, діалогічне мовлення характеризується спонтанністю, невимушеністю, ситуативною обумовленістю. Однією з головних ознак розмовної мови є, з одного боку, прагнення того, хто говорить, стисло передати інформацію, а з іншого, прагнення до максимальної концентрації цієї інформації у висловлюванні, при цьому опускається все те, що є надлишковим, повторюваним або несуттєвим. Отже, для діалогічного мовлення характерним є використання таких компресивних одиниць, які в лаконічній формі передають значний за обсягом зміст, – еліптичних конструкцій.

Спостереження над емпіричним матеріалом показують, що, як і в будь-якій іншій діалогічній одиниці, у тексті-інтерв'ю представлена практично вся видова палітра еліпсиса. Виходячи з наших спостережень, можна зробити висновок, що в діалогічних текстах-інтерв'ю трапляються всі основні його типи, які розрізняються за позиційним і кількісним принципами.

Формальний принцип використання еліпсиса у висловленні ґрунтується на позиції опущеного компонента. Він може проявлятися у вигляді:

- 1 - ініціального еліпсису (68 %);
- 2 - медіального еліпсису (10 %);
- 3 - фінального еліпсису (22 %).

Причинами будь-якого еліпсису є прагнення до ясності, стислості та очевидності опущеної частини, бажання сфокусувати увагу партнера на новій інформації. Ініціальна репліка проектує нову інформацію, роблячи непотрібним повтор усієї попередньої репліки. У цій позиції спостерігаються: неповне привітання, опущення артикля, пропуск підмета та дієслова - зв'язки. Суб'єкт, дія або стан (тобто основні предикативні одиниці речення - підмет і присудок) зрозумілі з контексту.

Розглянемо приклади еліпсиса в ініціальній позиції.

I: Ø Evening, Sir.

B: Hello!

I: When were you Ø happiest? (Ø -the) [11]

B: Ø In Cyprus between 1994 and 1999. (Ø - I was the happiest) [11]

I: What is the worst job you've done?

B: Ø Never had a job. (Ø - I have). [12]

У наведеному прикладі налічується 4 випадки вживання еліпсису.

Перший приклад – це опущення частини привітання «Good evening», тобто лексема «good» відновлюється зі сталої розмовної форми привітання, її ініціальної частини. Далі у питанні [11] редукується артикль, що робиться ситуативно. У відповіді на це запитання респондент ставить у фокус очікувану від нього інформацію, не повторюючи саму репліку інтерв'юера. У другій відповіді спостерігаємо ініціальний еліпсис, представлений підметом та частиною складеного присудка, еліптується допоміжне дієслово «have».

Розглянемо випадки вживання медіального або серединного еліпсису. Він досить продуктивно вживається як у простих, так і в складних синтаксичних конструкціях.

Зустрічаються також комбінації кількох типів еліпсису в одному висловленні. Так, у

I: What was your most embarrassing moment? [11]

B: Ø Farting in church when I was 11 or 12 Ø (Ø - My most embarrassing moment was; Ø - years old) [11]

мають місце як ініціальний, так і медіальний еліпсиси, комбінування яких дозволяє еліптованій репліці найбільшою мірою проявити себе як засіб лаконічної і разом з тим синтаксично вмістовної репрезентації думки.

На таку специфіку еліпсису працює й квантитативний принцип його використання. За кількістю пропущених компонентів у простих висловленнях досить часто еліптованими стають один, два або навіть більше компонентів. Залежно від цього виділяють одно-, дво-, три- (і т.д.) членний вид еліпсису:

[11] Ø - the article,

[12] Ø - I have,

[11] Ø - I was the happiest .

Кількісні дані свідчать, що найбільш продуктивним є еліпсис, що становить собою пропуск однієї матеріальної ланки висловлення, - одночленний еліпсис. Висловлювання з таким еліпсисом складають у нашому матеріалі 58%. Високою продуктивністю (20%) відрізняється й двочленний еліпсис, тоді як три- (7,5%), чотири- (8%), п'яти- (6%), семичленний (8,5%) еліпсиси можна охарактеризувати як середньопродуктивні. Всі інші структурні його типи в діалогічних єдностях текстів-інтерв'ю або малопродуктивні, або взагалі не трапляються (табл. 1).

Таблиця 1 - Продуктивність еліпсису в текстах - інтерв'ю

Тип еліпсису	Приклади	%
1-членний	(1) Is it better to give Ø or to receive Ø [12] ?	49
2-членний	(2) What would be your super power [13] ? Oh, come on –time travel! And flying. That super power Ø Ø [13]	20
3-членний	(3) Are we talking charity or Ø Ø Ø prison slang [14] ?	7,5
4-членний	(4) What is your favourite word? - Ø Ø Ø Ø Scronde [13]	8
5-членний	(5) What is your most treasured possession? - Ø Ø Ø Ø Ø My health... [15]	7
7-членний	(6) What was the greatest love of your life? Ø Ø Ø Ø Ø Ø Daniella [17]	8,5
9-членний	(7)What is the worst thing anyone's said to you? - Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø You can't dance [17]	1
11-членний	(8) What cheese should you use to lure a bear out of a cave? Camember Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø [17]	2
12-членний	(9) If you could bring smth. extinct back to life, what would you choose? Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Ø Definitely a T rex, purely... [18]	2

Комунікативні цілі еліптичних реплік-реакцій можуть варіюватися залежно від типу діалогічної єдності. Це може бути: уточнення всієї репліки, підтвердження, уточнення змісту репліки-стимулу, повідомлення нової інформації.

За своїми семантико-синтаксичними характеристиками репліки-реакції з еліпсисом дуже різноманітні. За структурою одночленні еліптичні конструкції складаються в основному з одного елементу або фрази [3, с. 65]. Номінативні односкладні речення мають великий експресивний потенціал, оскільки іменники, що є їх головним членом, об'єднують у собі образ предмету та ідею його існування. Вони використовуються в описах обставини дії; у будь-яких описах, де загальна ситуація складається з окремих елементів, а також і в динамічному висловлюванні.

I: When were you the happiest?

W: Married, in my Georgian house, four cats [19].

Слід звернути увагу на те, що односкладні речення не містять роздільного виразу суб'єкта і предиката, не можуть тому вважатися неповними і об'єднуються з випадками пропуску логічно необхідних елементів, оскільки і ті й інші є засобами синтаксичної компресії. Наприклад, еліпсис може бути виражений неповними реченнями. Будучи особливо характерним для розмовної мови, еліпсис навіть і поза діалогом додає вислову інтонацію живої мови, динамічність, а іноді й деяку довірливу простоту.

Як відомо, пересічна людина здатна тримати в пам'яті до 10 синтаксичних одиниць (речень), а отже репліки з багаточленным еліпсисом є цілком прийнятними для будь-якої комунікативної ситуації. Проте в нашому матеріалі зафіксовано еліпсиси з одинадцятьма й дванадцятьма (табл. 1) опущеними компонентами. Мінімальна кількість таких прикладів скоріше підтверджує закономірність, ніж спростовує її.

Різні (позиційний, кількісний) принципи використання компресивних конструкцій в діалогах текстів - інтерв'ю демонструють, що еліптичні висловлення – це такі, що побудовані за принципом економії мовних засобів. Еліпсис є продуктом короткочасної (оперативної) пам'яті, яка, як відомо, задіяна у процесах кодування, декодування й збереження інформації найбільш активно.

Таким чином, аналіз дискурсивних фрагментів інтерв'ю виявив домінуючу перевагу ініціюючого виду еліпсису в діалогічних текстах-інтерв'ю (58%) з фінальним еліпсисом на 2 місці за кількістю випадків використання. Найменш продуктивним є медіальний вид еліпсису, який складає лише 10% від загального обсягу дослідженого матеріалу.

Результати нашого дослідження свідчать про те, що зі збільшенням компонентів у складі еліптичної конструкції частотність її вживання знижується у діалогічному мовленні комунікантів.

Отже, першопричина використання еліпсиса - надлишок семантико-граматичної інформації, нейтралізація якої здійснюється в рамках законів гармонізації мовленнєво-мисленнєвої діяльності [8, с.16], зміст якої розкривається завдяки неповторенню певних мовних одиниць (хоча граматична будова репліки-речення вимагає їх повтору) без шкоди для загального змісту повідомлення.

Таким чином, у процесі усного спілкування, яке характеризується високим темпом мови, стислістю, спонтанністю, комуніканти широко використовують еліптичні конструкції, що обумовлене тенденцією до економії мовних засобів і вимовних зусиль [6, с. 27]. Відновлення значення опущених членів речення обумовлюється мовним і ситуативним контекстом.

Використання еліпсису в діалогічних репліках базується на принципі імплікації, що зумовлена ергономічними законами. Економія місця, часу й обсягу при збереженні фокусу на важливій інформації - усе це робить вагомий внесок у використання еліпсиса також і в текстах - інтерв'ю.

QUANTITATIVE AND POSITIONAL ELYPSIS MODELS IN THE ENGLISH LANGUAGE INTERVIEWS

O. V. Yaremchuk

*Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych,
2, Kotsjubynskyi St., Chernivtsi, 58012, Ukraine*

The article deals with the analysis of different types of elliptical constructions in the interview texts of the British newspaper "The Guardian". Elliptical components are classified according to their position in the sentence and the quantitative criteria. Their frequency is also analysed depending on the type of ellipsis. The author provides a comparative analysis and clearly distinguishes between the investigated language notions and focuses on the peculiarities of the elliptical structures usage as one of the important ways of language economy realization in the English-language newspaper discourse. The objective of the article is to investigate the notion of ellipsis as well as different ways of its realization and its role in the newspaper style of the English language. The conclusion is that initial one-part elliptical constructions dominate in quantity if compared to other types.

Key words: *ellipsis, condensation, saving linguistic resources, ellipticity, compression, implementing, omission, ergonomics.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kennedy A. G. Current English / A. G. Kennedy. - Boston : Ginn, 1935. – 737 p.
2. Реунова О. И. К вопросу об эллиптических предложениях и их специфической характеристике / О. И. Реунова // Английская филология. – Ставрополь : Ставропольский гос. пед. ин-т, 1971. - С. 110-117.
3. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1955. – С. 221.
4. Адмони В. Г. Основы теории грамматики / В. Г. Адмони. – Л. :Наука, 1964.– 105 с.
5. Безуглая И. Р. К проблеме классификации эллипсиса (на материале немецкого языка) / И. Р. Безуглая // Нова філологія. – 2005. – № 2 (22). – С. 10-16.
6. Лепетоха А. В. Тема-рема-тична ізотопія в монологічних і діалогічних над фразових єдностях (на матеріалі сучасної французької художньої прози): автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови» / А. В. Лепетоха – Київ, 2010. – 20 с.
7. Kerbrat-Orecchioni C. Le discours en interaction / C. Kerbrat-Orecchioni. – Armand Colin, 2005. – 368 p.
8. Зинченко В. Время и мы. Культура и техника / В. Зинченко // Знание – сила. – 1988. – № 2. – С. 65.
9. Баранов А. Н. Структура диалогического текста: лексические показатели минимальных диалогов / А. Н. Баранов, Г. Е. Крейдлин // Вопросы языкознания. – 1992. – № 3. – С. 84-93.
10. Якобсон Р. Избранные работы. Речевая коммуникация / Р. Якобсон. – М. : Прогресс, 1985. – 454 с.

ІЛЮСТРАТИВНІ ДЖЕРЕЛА

11. Q&A: Paul Hollywood. Who would play me in the film of my life? Captain Pugwash // The Guardian. – 2014. – 26 квітня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2014/apr/26/q-and-a-paul-hollywood>.
12. Q&A: Marc Quinn.'What single thing would improve the quality of my life? More money' // The Guardian. – 2014, 3 травня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2014/may/03/marc-quinn-interview-q-and-a>.
13. Q&A: Stephen Mangan.'My greatest fear? Being trapped in a lift with Donald Trump' // The Guardian. – 2014, 17 травня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2014/may/17/stephen-mangan-interview>.
14. Q&A: Ricky Gervais.'When did I last cry? Over a YouTube clip about animals' 19 Apr 2014 // The Guardian. – 2014, 19 квітня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2014/apr/19/ricky-gervais-interview-q-and-a>.
15. Q&A: Nick Robinson How often do I have sex? I seem to remember Nick Clegg answered that question and it didn't work out so well for him // The Guardian. – 2013, 16 листопада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2013/nov/16/nick-robinson-q-and-a>.
16. Q&A: Sir Ben Kingsley.'The trait I most deplore in myself? Neediness'better'// The Guardian. – 2013, 9 листопада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2013/nov/09/ben-kingsley-interview-rosanna-greenstreet>.
17. Q&A: Stephen Merchant.'Being 6ft 7in is too tall. 6ft 4in is much better'// The Guardian. – 2014, 2 листопада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2013/nov/02/stephen-merchant-interview>.
18. Q&A: Lena Headey.'What do I owe my parents? About 200 quid'// The Guardian. – 2013. – 17 серпня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2013/aug/17/lena-headay-interview>.
19. Liz Jones. How would I like to be remembered? As a goddess and // The Guardian. – 2013, 28 вересня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2013/sep/28/liz-jones-q-and-a>.

Надійшла до редакції 21 листопада 2014 р.